

ANA TEMA¹

2. Madde

İntihar

(Son güncelleme: 19/01/2021)

Giriş

Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler ve zorunlu askerlik hizmeti yapanlar, Devlet makamlarının münhasır kontrolünde oldukları için bu makamların onları, kendilerine zarar verdikleri durumlar da dahil olmak üzere, koruma yükümlülüğü vardır (*Keenan /Birleşik Krallık*, 2001, § 91 ve *Mosendz /Ukrayna*, 2013, § 92).

Zihinsel engelli kişiler, kendilerine zarar vermektan korunması gereken özellikle savunmasız bir grup olarak değerlendirilmektedir (*Renolde /Fransa*, 2008, § 84).

Kısaca devletin yükümlülükleri

2. Madde esas yönü: Devletlerin intiharla ilgili davalarda temel yükümlülüğü şudur:

- bir bireyi kendisine karşı koruyacak önleyici icrai tedbirleri almak (*Renolde /Fransa*, 2008, § 81 ve *Fernandes de Oliveira /Portekiz* [BD], 2018, § 103).

Test: Devletin pozitif yükümlülüğü, yetkili makamlar bir kişinin gerçek ve yakın bir intihar etme riskinin olduğunu bildiklerinde ya da bilmeleri gerektiğinde ortaya çıkar. Mahkeme, yetkili makamların bu riski bildiğine ya da bilmesi gerektiğine kanaat getirirse, bu riskin gerçekleşmesini engellemek için kendilerinden makul bir şekilde beklenebilecek her şeyi yapıp yapmadıklarını inceler. Yani Mahkeme, belirli bir davanın bütün koşullarına bakarak, söz konusu riskin gerçek ve yakın olup olmadığını değerlendirir (*Fernandes de Oliveira /Portekiz* [BD], 2018, § 110).

Bazı durumlarda, Devletlerin farklı, ancak yine de yukarıdakiyle ilişkili pozitif bir yükümlülüğü olabilir:

- etkili bir mevzuat çerçevesi oluşturmak (psikiyatrik tedavi bağlamında bkz. *Fernandes de Oliveira /Portekiz* [BD], 2018, § 103).

2. Madde usul yönü:

- özgürlükten mahrumiyet ve askerlik bağlamındaki intiharlar dahil olmak üzere, ölümün şüpheli şartlarda gerçekleşmesi durumunda soruşturma yükümlülüğü (*De Donder ve De Clippel /Belçika*, 2011, § 85 ve *Malik Babayev /Azerbaycan*, 2017, § 79);
- intiharın psikiyatrik tedavi bağlamında gerçekleşmesi durumunda etkili bir yargı sistemi sağlama yükümlülüğü (*Hiller /Avusturya*, 2016, § 48).

Önemli örnekler

Kendi kendine zarar verme, özellikle de intihar bağlamında yaşamı korumak için önleyici icrai tedbirler alma yükümlülüğü birçok farklı durumda ortaya çıkmıştır:

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme'yi bağlamaz.

Özgürlükten mahrumiyet bağlamında intihar:

- *Keenan /Birleşik Krallık*, 2001 – Mahkeme'nin Devletin yükümlülüklerinin kapsamını intihar bağlamında incelediği ilk dava (§ 90);
- *Renolde /Fransa*, 2008 – Mahkeme'nin özgürlükten mahrumiyet bağlamında 2. Maddenin esas yönünden ihlal edildiğine karar verdiği ilk dava (§ 110);
- *Jeanty /Belçika*, 2020 – Mahkeme, ilgili kişinin intihar girişiminden sağ kurtulmasına ve ölümcül bir şekilde yaralanmamasına rağmen 2. Maddenin uygulanacağına karar vermiştir (§§ 58-63).

Askerlik görevi bağlamında intihar:

- *Abdullah Yılmaz /Türkiye*, 2008 – Mahkeme, başvuranın oğlunun intiharına kötü muamelenin neden olduğu sonucuna ulaşmıştır; acemileri aşağılamaya yönelik davranışlar bağlamında ayrıca bkz. *Perevedentsevy /Rusya*, 2014, §§ 99-100;
- *Beker /Türkiye*, 2009 – Mahkeme, soruşturmadaki ciddi kusurları ve soruşturmayı yürüten yetkililerin ulaştığı bariz bir şekilde inandırıcı olmayan sonuçları göz önünde bulundurarak, başvuranın oğlunun intihar etmiş olmasını inanılması güç bulmuştur (§§ 51-54);
- *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç /Türkiye* [BD], 2015 – Mahkeme, soruşturmanın bağımsızlığı gerekliliğini vurgulamıştır (§§ 217-234).

Psikiyatrik tedavi bağlamında intihar

- *Hiller /Avusturya*, 2016 – Mahkeme, zihinsel engelli kişilerin topluma entegrasyonlarını kolaylaştırmak için mümkün olan en geniş özgürlüklerden yana olan uluslararası hukuktaki gelişmelere özel bir önem vermiştir (§ 54);
- *Fernandes de Oliveira /Portekiz* [BD], 2018 – Mahkeme, Devletin intihar etme riski olan psikiyatri hastalarının hastanede bakımına ilişkin pozitif yükümlülüklerinin içeriğini netleştirmiştir (§§ 102-114).

Diğer:

- *Mikayil Mammadov /Azerbaycan*, 2009 – Mahkeme, Devlet yetkililerinin gözü önünde olan bir kişi, kendi hayatını sonlandırma tehdidini savurduğunda Devletin yükümlülüğünün ne olduğunu incelemiştir (§ 115).

Genel ilkelerin özeti

- Özgürlükten mahrumiyet bağlamında intiharla ilgili genel ilkelerin bir özeti için bkz. *S.F. /İsviçre*, 2020, §§ 73-78 (esas yönünden) ve §§ 116-128 (usul yönünden);
- Orduda intihar bağlamında genel ilkelerin bir özeti için bkz. *Malik Babayev /Azerbaycan*, 2017, §§ 64-68 ve §§ 79-81, ve *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç /Türkiye* [BD], 2015 (usul yönünden), §§ 169-182;
- Psikiyatrik tedavi bağlamında genel ilkelerin bir özeti için, bkz. *Hiller /Avusturya*, 2016, §§ 47-49.

ÖNEMLİ İÇTİHAT REFERANSLARI

Önde gelen dava(lar):

- *Keenan /Birleşik Krallık*, no. 27229/95, AİHM 2001-III (2. Madde ihlal edilmemiştir, Sözleşme'nin 3 ve 13. Maddeleri ihlal edilmiştir);
- *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç /Türkiye* [BD], no. 24014/05, 14 Nisan2015 (2. Madde usul yönünden ihlal edilmemiştir);
- *Fernandes de Oliveira /Portekiz* [BD], no. 78103/14, 31 Ocak 2018 (2. Madde esas yönünden ihlal edilmemiştir, usul yönünden ihlal edilmiştir).

2. Madde kapsamındaki diğer davalar:

- *Younger /Birleşik Krallık* (k.k.), no. 57420/00, AİHM 2003-I (Sözleşme'nin 2 ve 13. Maddeleri: maddi dayanaktan yoksun);
- *Trubnikov /Rusya*, no. 49790/99, 5 Temmuz 2005 (2. Madde esas yönünden ihlal edilmemiştir, usul yönünden ihlal edilmiştir, Rusya, 38 § 1. Madde kapsamındaki yükümlülüğünü yerine getirememiştir);
- *Ataman /Türkiye*, no. 46252/99, 27 Nisan2006 (Sözleşme'nin 2. Maddesi esas ve usul yönünden ve 13. Maddesi ihlal edilmiştir; 8. Madde kapsamında ayrı bir sorun yoktur);
- *Tais /Fransa*, no. 39922/03, 1 Haziran 2006 (2. Madde esas ve usul yönünden ihlal edilmiştir; 3. Madde kapsamında ayrı bir sorun yoktur);
- *Kontrová /Slovakya*, no. 7510/04, 31 Mayıs 2007 (2. ve 13. Maddeler ihlal edilmiştir).
- *Renolde /Fransa*, no. 5608/05, AİHM 2008 (özetler) (Sözleşme'nin 2. ve 3. Maddeleri ihlal edilmiştir);
- *Abdullah Yılmaz /Türkiye*, no. 21899/02, 17 Haziran 2008 (2. Madde ihlal edilmiştir);
- *Beker /Türkiye*, no. 27866/03, 24 Mart 2009 (2. Madde ihlal edilmiştir; Sözleşme'nin 6. ve 13. Maddeleri kapsamında ayrı bir sorun yoktur);
- *Mikayil Mammadov /Azerbaycan*, no. 4762/05, 17 Aralık 2009 (2. Madde esas yönünden ihlal edilmemiştir; usul yönünden ihlal edilmiştir);
- *De Donder ve De Clippel /Belçika*, no. 8595/06, 6 Aralık 2011 (2. Madde esas yönünden ihlal edilmiştir, 2. Madde usul yönünden ihlal edilmemiştir; Sözleşme'nin 3 ve 5 § 1. Maddelerini incelemeye gerek yoktur);
- *Eremiášová ve Pechová /Çek Cumhuriyeti*, no. 23944/04, 16 Şubat 2012 (2. Madde esas ve usul yönlerinden ihlal edilmiştir, 13. Madde kapsamında ayrı bir sorun yoktur);
- *Reynolds /Birleşik Krallık*, no. 2694/08, 13 Mart 2012 (2. Madde ile bağlantılı olarak 13. Madde ihlal edilmiştir; 2. Madde kapsamında ayrı bir sorun yoktur);
- *Mosendz /Ukrayna*, no. 52013/08, 17 Ocak 2013 (Sözleşme'nin 2. Maddesi esas ve usul yönlerinden ve 13. Maddesi ihlal edilmiştir; 3. Madde kapsamında ayrı bir sorun yoktur);
- *Keller /Rusya*, no. 26824/04, 17 Ekim 2013 (Sözleşme'nin 2. Maddesi esas yönünden ihlal edilmiş, usul yönünden ihlal edilmemiştir; 3. Maddesi usul yönünden ihlal edilmiştir, esas yönünden ihlal edilmemiştir ve 13. Maddesi kapsamında ayrı bir sorun yoktur);
- *Perevedentsevy /Rusya*, no. 39583/05, 24 Nisan2014 (2. Madde esas ve usul yönlerinden ihlal edilmiştir, 13. Maddesi kapsamında ayrı bir sorun yoktur);
- *Hiller /Avusturya*, no. 1967/14, 22 Kasım 2016 (2. Madde ihlal edilmemiştir);
- *Malik Babayev /Azerbaycan*, no. 30500/11, 1 Haziran 2017 (2. Madde esas yönünden ihlal edilmemiştir, usul yönünden edilmiştir);

- *Jeanty /Belçika*, no. 82284/17, 31 Mart 2020 (2. Madde esas yönünden ihlal edilmemiştir);
- *S.F. /İsviçre*, no. 23405/16, 30 Haziran 2020 (2. Madde esas ve usul yönlerinden ihlal edilmiştir).